

Budoucnost / Budost

Vědci z praktických důvodů považují některé věci za jisté, ovšem občas jim je někdo z nich musí poněkud zpochybnit, má-li věda postoupit kupředu. Konec konců se vlastně chovají podobně jako normální lidé, když považují za jisté, že zítra vyjde zase Slunce. Už Hume poukázal na to, že to je jenom náš návyk, který nás vede k důvěře, že bude zítra zase všechno tak, jako to bylo až dosud. Proti tomu se obvykle namítá, že tak tomu je jen u laika, kdežto vědec že rozumí mechanice sluneční soustavy a proto že ví naprosto jistě, že Slunce zítra vyjde. Ale ani s touto vědeckou jistotou to není zase tak slavné, zejména nejde-li pouze o zítřek, ale také o delší časová období, třeba stovky miliónů let nebo i miliardy let. V takových dimenzích přestává jakákoli vědecká jistota, protože se mohou udát věci nepředvídané a dokonce nepředvídatelné. Vědci by asi ve své většině byli ochotni připustit ty nepředvídané, ale v žádném případě by nepřipustili nepředvídatelné. Uvedu proto jednu takovou možnost, která vlastně znamená jen otevření otázky, které se právě takoví vědci naprosto vyhýbají. Aby se vůbec něco mohlo přihodit, tedy dokonce jen něco zopakovat, musí taková událost mít k dispozici dost času. Pokud tu není dost času, může se stát právě něco nepředvídatelného – totiž že např. nevyjde Slunce, že se vůbec zhroutl celý Vesmír. Neboť Vesmír je založen na dění, na událostech. A ty se bez potřebného času nemohou dít. Otázka zní: odkud se bere čas? Odkud přichází, aby ho bylo dost? Tady už nejde jen o to, zda znovu vyjde Slunce, ale zda i zítra, dokonce za hodinu, v příští minutě bude ještě čas, aby se něco mohlo stát, aby se něco mohlo dít. Byl to řecký básník, autor tragédií, který nechá Aintovi (ve stejnojmenném dramatu) vyslovit pozoruhodnou myšlenku, že to je čas, který dává zrod všemu, aby se to mohlo ukázat, a pak zase všechno ukončuje a skrývá. Nepoložil si však otázku, odkud přichází, z čeho se rodí sám čas. Čas potřebují jistě i všechny návraty, všechna opakování, rekurence; ale čas také umožňuje, aby se stalo něco nového, co tu dosud vůbec nebylo, tedy cosi nepřevoditelného na to, co tu bylo a je, ani neodvoditelného z toho, co tu bylo a je. Vědec, který by chtěl popřít, že se mohou dít a dějí věci nové, dosud nikdy nenastalé, je nutně špatný vědec, neboť se drží mýtu místo vědy. Věda znamená vědění: odkud tedy „ví“ takový vědec, že není a nikdy nebude nic nového pod sluncem“?

(Berlín, 930318-1)